

Blok tematyczny: Podróże

Temat dnia: Podróż słownikowo - ortograficzna.

Cel lekcji: Ćwiczyć systematycznie stosowanie poprawnych liczebników przy podawaniu daty. Ćwiczyć umiejętność tematycznego gromadzenia wyrazów. Wdrażać do samodzielnego posługiwania się zasadami ortografii w praktyce. Skłonić do obserwacji słowotwórczych. Kształcić poprawny zapis. Wdrażać do aktywnego posługiwania się poprawną składnią.

Pomoce:

Uczeń: przybory szkolne.

Nauczyciel: zestaw wyrazów do wyboru dla każdego ucznia, ramka z wyrazami do uzupełnienia, tabelki do zabaw ortograficznych. Tekst dyktanda dla każdego ucznia.

Zapis w dzienniku: Powitanie wprowadzające w temat. Podanie daty bieżącej i ćwiczenie poprawnej wymowy liczebników. Praca w grupach dwuosobowych - wyrazy bliskoznaczne nazywające osobę, która podróżuje. Zasady pisowni z "ż" i "rz". U źródeł słowa: podróżnik. Przypomnienie zasad pisowni wyrazów z "ż" i "rz". Uzasadnianie pisowni wyrazów na podstawie zasad. Uzupełnianie zdań wyrazami z ramki. Ćwiczenie słownikowe z elementami słowotwórstwa. Zabawy ortograficzne. Plansza ortograficzna. Uzupełnianie zgodnie ze znajomością zasad ortograficznych. Dyktando z zastosowaniem ćwiczeń pamięciowych. Układ alfabetyczny.

Przebieg:

1. Powitanie.
2. Tradycyjne ćwiczenie z liczebnikami podczas podawania daty bieżącej.
3. Uczniowie pracują w grupach dwuosobowych:

Zadanie dla uczniów: *Przed wami zestaw wyrazów, wyszukajcie w nim grupę wyrazów bliskoznacznych. Następnie przepiszcie do zeszytu w porządku alfabetycznym.*

wodomierz, kominiarz, podróżnik, purysta, ciężarowiec, wędrowiec, krążownik, obieżyświat, stolarz, pielgrzym, wojownik, włóczykij, żołnierz, pracownik, włóczęga, kolekcjoner, Paryżanin, podróżny, przyjaciel, turysta,
--

4. Przypomnienie zasad pisowni wyrazów z "ż" i "rz". (patrz aneks).

5. Ćwiczenie z elementami słowotwórstwa.

N. mówi: *Podróż to ruch, który odbywa się po drodze*. W zapisie na tablicy zostaje uzasadniona pisownia.

Zadanie dla uczniów:

Uzupełnijcie poniższe zdania. Podczas zapisywania zwróćcie uwagę na pisownię i dbajcie o to, by nie popełniać błędów ortograficznych. W ramce podano wyrazy, które trzeba wykorzystać podczas pracy. Zwróć uwagę, że niektóre z nich mogą się powtarzać.

podróżować, podróżni, podróż, podróżnik, podróżujący, Podróże, podróże, podróżniczą

"..... za jedne uśmiech" to tytuł polskiego filmu dla dzieci.

Każdy może ..... po świecie, ale nie każdy wybiera właściwy cel.

Wszyscy pasażerowie pociągu to inaczej .....

Na pewnym etapie życia Henryk Sienkiewicz był ....., a jego "Listy z Afryki" zajmują ważne miejsce w polskiej literaturze.

W "..... z Herodotem" Ryszard Kapuściński - znakomity polski pisarz - reportażysta porównuje swoje wojaże do wędrówek starożytnego kronikarza.

Wehikuł w książce Herberta George'a Wellsa pozwala bohaterowi odbywać ..... w czasie.

"..... pana Kleksa to druga część opowieści Jana Brzechwy o niezwykłym nauczycielu.

Niektórzy ludzie mają prawdziwą żyłkę.....

Powszechnie znane jest powiedzenie, że ..... kształcą.

Przystawie mówi, że kto zważa na każdą chmurkę, ten nigdy nie wybierze się w .....

6. Ćwiczenie słownikowe z elementami słowotwórstwa. Polecenie dla uczniów: *Do podanych rzeczowników dopiszcie spokrewnione z nimi czasowniki. Zaznaczcie innym kolorem miejsca trudne pod względem ortograficznym:*

RZECZOWNIKI	CZASOWNIKI
podróżnik	.....
wędrowiec	.....
pielgrzym	.....
emigrant	.....

7. Zabawa w grupach: Uczniowie otrzymują kartki z zabawami ortograficznymi.

I. Poniżej przykładowy zestaw. **Dla nauczyciela pracującego z konspektem zaznaczono kolorami dwa różne wymieszane ze sobą wyrazy. Uczeń dostanie wersję jednokolorową.**

Polecenie dla ucznia: *W każdym ciągu kratek ukrywają się dwa wyrazy. Odnajdźcie je i przepiszcie starannie na planszy, która znajduje się przed wami.*

W innym wariantcie ćwiczenia N. umieszcza na planszy schematyczny rysunek przedmiotu, uczniowie podpisują go po uprzednim odnalezieniu właściwego wyrazu. Drugi wyraz umieszczają na planszy bez rysunku. Miejsca trudne ortograficznie powinny być zaznaczone innym kolorem i zapisane bardzo starannie.

K	Ż	R	a	Y	j	r	ó	ó	W	w	k	k	a	a
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Ż	N	y	o	R	ż	y	a	c	F	a	z	k	i
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

D	K	y	s	Ż	i	ą	u	ż	r	n	k	y	a
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Z	W	i	e	B	ż	o	o	w	i	ż	e	E	c
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

M	P	ł	o	o	d	r	d	ó	z	ż	i	o	e	w	a	Ż	ć
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Rozwiązanie na planszy:

rysunek: z żarówką (podpis)

wyraz **kryjówka** zapisany z boku w słupku

rysunek: nożyczki (podpis)

wyraz **żyrafa** zapisany w słupku z boku

rysunek: książka (podpis)

wyraz **dyżurny** z boku w słupku

rysunek: wieżowiec (podpis)

wyraz **zboże** z boku w słupku

rysunek: młodzież (podpis)

wyraz **podróżować** z boku w słupku

Po wykonaniu planszy, grupa przedstawiając ją, uzasadnia pisownię, korzystając z reguł, które wcześniej poznali bądź przypomnieli.

II

Grupa otrzymuje rozsypankę wyrazową z lukami. Zadanie dla uczniów:

Wstawcie brakujące litery (ż/rz), korzystając ze znajomości zasad ortograficznych. Możecie korzystać z dostępnych słowników, również poprzez telefony komórkowe. Przy tego typu zabawie dopuszczalny jest element rywalizacji. Grupa, która pierwsza wykona ćwiczenie dobrze, otrzymuje punkt.

Przykład rozsypanki:

...eka, ...uraw, d...ewo, stró..., wie...a, ...ubr, mod...ew, ...ywopłot,
 po...yteczne, pat...eć, je...yny, ...eglarz, g...yb, ...yczenie,
 ró...nokolorowe, ...ona, t...cina, mą..., ...ycie, o...ech, ...aden, ...akiet,
 g...ebień, ...mija, k...y..., w...esień, k...y...ówka, ... wa...yć, o...eł,
 d...d...ownica, ch...an, je...yna, ja...yna, b...eg, b...oza, p...ebój,
 k...emień, sp...edawca

8. Podsumowanie zajęć. Krótkie dyktando przygotowane z uwzględnieniem słownictwa z lekcji. Każdy uczeń otrzymuje tekst dyktanda. Jego zadaniem jest uważnie przeczytać tekst i zaobserwować pisownię występujących tam wyrazów. Po dokonaniu obserwacji N. zbiera kartki z dyktandem i dyktuje je uczniom.

Tekst.

Podróżę kształcą? Wierzysz w to?

Lubimy podróżować latem, gdy nad rzekami i jeziorami brodzą żurawie, gdy żaglówki sennie poruszają się pod wpływem niezbyt ostrego wiatru, a w trzcinach chowają swoje dzieci ptaki brodzące. Zbieramy grzyby, obserwujemy

dżdżownice po deszczu, a we wrzeźniu zbieramy całkiem już dojrziałe jeżyny. Podróżę kształcą, bo obserwujemy przyrodę, zaczynamy lepiej ją rozumieć i szacunek do niej staje się czymś oczywistym. Idący wzdłuż brzegu turysta nie wrzuci do niego śmieci, jeśli widział kiedyś z bliska pływające tam ryby, żerujące łabędzie i mewy, bo to przecię ich raj. My też możemy tam odpocząć, byle tylko nie zabrakło nam zwykłej ludzkiej przyzwoitości, która nakazuje dbać o przyrodę.

Zadanie domowe

Ułóż w porządku alfabetycznym wyrazy z "ż" i "rz", które wystąpiły w dyktandzie.

Aneks:

"Ż" piszemy, gdy:

- wymienia się w innych formach tego samego wyrazu lub w innych wyrazach na: g, dz, h, z, ź, s
  - Ż piszemy w wyrazach zakończonych na: -aż, -eż
  - Ż piszemy po literach: l, ł, r, n,
- Zasady pisowni z "ż" i "rz"

Zasady pisowni rz i ż

"Rz" piszemy, gdy:

- w wyrazach wymienia się na "r",
- Rz piszemy w zakończeniach wyrazów nazywających wykonawców czynności: -arz, -erz (mistrz)
- Rz piszemy po spółgłoskach: b, p, d, t, g, k, ch, j, w,

Wyjątki:

wyrazy: bukszpan, gżegżółka, kształt, kszyc (nazwa ptaka), piegża (nazwa ptaka), pszczoła, Pszczyna, pszenica, pszenżyto, wszystko, zawsze, wszędzie.
w przymiotnikach zakończonych na: -szy, -ejszy, np.: lepszy, nowszy, najlepszy, najnowszy, ładniejszy, mocniejszy, najładniejszy, najmocniejszy.